

EXPO 2017
• Future Energy •
Astana Kazakhstan

KazNU Science • ҚазҰҰ Ғылымы • Наука ҚазҰҰ

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

AL-FARABI KAZAKH
NATIONAL UNIVERSITY

ХАБАРШЫ

ФИЛОЛОГИЯ СЕРИЯСЫ

ВЕСТНИК

СЕРИЯ ФИЛОЛОГИЧЕСКАЯ

BULLETIN

PHILOLOGY SERIES

1(165) 2017

СОДЕРЖАНИЕ – МАЗМҰНЫ

1-бөлім   Раздел 1
Әдебиеттану   Литературоведение

<i>Садыгов Ш.</i> Истина Исы Муганна и свет Гусейна Джавида.....	4
<i>Гахраманов С.</i> Азербайджанская литература в 1920-1930-х годах	14
<i>Әбдіқұлова Р.М.</i> Портрет тәлімдері	22
<i>Abdulina A.</i> Educational practice of Folklore: new aspects and methods	28
<i>Асқарова А.Ш.</i> Основные тенденции русскоязычной литературы Казахстана в постсоветский период	32
<i>Афанасьева А.С.</i> Архетип как единица семиосферы	40
<i>Бисенбаев П., Қарбозов Е.</i> «Алпамыс батыр» жыры: зерттелуі мен нұсқалары	46
<i>Картаева А.М., Амингазиева А.</i> М. Әуезов шығармашылығындағы түркі халықтары әдебиеті.....	50
<i>Мамраимова М.</i> The impact of the Nietzschean ideas on the J. London's outlook.....	56
<i>Ментебаева А.Е.</i> Қазіргі жапон қаламгерлері шығармашылығындағы дәстүр сабақтастығы	60
<i>Нурмаханова М.К.</i> Творчество молодых писателей Казахстана 50-60 гг. XX столетия в оценке видного критика Калжана Нурмаханова	66
<i>Оразбаева Н.С.</i> Синтез художественного и документального в освещении русским поэтом Л. Мартыновым положения казахских женщин в первой половине XX века.....	72
<i>Рақыш Ж.С.</i> «Қамбар батыр» жырындағы әйелдер бейнесі.....	78
<i>Салханова Ж.Х.</i> Художественный документализм в творчестве Герольда Бельгера	84
<i>Сейітжанов З.Н., Қалқабаева С.Ә., Имаханбет Р.С., Оспанова А.А.</i> Көдек өлең-толғауларындағы уақыт шындығы	90
<i>Смағұлов Ж.К., Дадиева М.Д., Смакова Т.</i> Сәбит Мұқанов поэзиясындағы футуризм белгілері.....	94
<i>Солтанаева Е.М., Сағындықов Н.Б., Оспанова Г.Т.</i> Жыраулар поэзиясындағы ұлттық идея.....	100
<i>Tagizada I.Q.</i> The obvious and secret psychologisms in alice munro's prose	106
<i>Temirbolat A.B.</i> Peculiarity of National Idea's Realization in the Kazakh Literature of XVIII-XIX centuries	114
2-бөлім Раздел 2 Тіл білімі Языкознание	
<i>Анищенко О.А.</i> Полифункциональность молодежного жаргона: диахронический аспект	120

Солтанаева Е.М.¹, Сағындықов Н.Б.², Оспанова Г.Т.³,
әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
¹ф. г. к., доцент м.а., ²ф. г. к., аға оқытушы, ³аға оқытушы,
Алматы қ., Қазақстан, e-mail: gulkataim@gmail.com

ЖЫРАУЛАР ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ

Қазақ әдебиетінің тарихынан ғасырлар бойында ұлттық идеяның бедерлену көрінісін бақылау ғылым үшін маңызды. Себебі бұл ең алдымен ұлттық сананың ағымын бақылау, гуманитарлық ойдың жылжуын қадағалау деген сөз. Қайсыбір кезеңдерде ұлттың ұлы тұлғалары, ірі тұлғалары бас қосқанда өзектенген басты ой қандай болғанын, тек жеке тұлғалар емес, дүйім жұртты не алаңдатып, яғни қоғамдық сананы неңдей идеялар жайлағанын анықтауда әдеби мұраны, әрине, тарихпен, фәлсапамен сабақтастыра қарастырған жөн.

Осы тұрғыдан алғанда А. Сейдімбек, Х. Әбжанов, Қ. Салғараұлы «Ұлттық идея: тарихи тағдыры мен болашағы» атты ұлттық идеяның тарихи даму динамикасын бақылаған еңбектері өзекті. Осы еңбекте қазақ даласындағы ұлттық идеяның тууы мен даму белестерін кешенді түрде тиянақтап, болашағына көз жүгіртіп көреді. Кітапта ХҮІІІ ғасырдағы ұлттық идея қызметі жөнінде былай делінген: «қазақ жерін Жоңғар империясының шапқыншылығынан азат ету (Абылай хан, Бұқар жырау, Қожаберді, Қазтуған, Доспамбет, Шалкиіз, Жиёмбет, Ақтамберді жыраулар, Төле, Қазыбек, Әйтеке билер, қазақ ел-жұртын азат еткен батырлар). Ұлттық идеяның ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі әлеуеті ашылды» – дейді [1, 6].

Расымен, ХҮІІІ ғасырда өмір сүрген ақын-жыраулардың қай қайсысында болмасын шығармашылығына негізгі өзек болған тақырып елдің береке-бірлігі, ынтымақтастығы, көшпелі қоғамның әр мүшесінің өз қызметін дұрыс орындауы.

Бұқар жырау:

Жақын жерден шөп жесе,
Жердің сәнін кетіретер,
Ағайынның аразы,
Елдің сәнін кетіретер.
Абысынның аразы,
Ауыл сәнін кетіретер – десе [2, 35].

Үмбетей жырау:

Бай болмаған бай болса,
Жайламаған сай қоймас,
Би болмаған би болса,

Солтанаева Е.М.,
Сағындықов Н.Б.,
Оспанова Г.Т.

Жыраулар поэзиясындағы ұлттық идея

Мақалада жыраулар поэзиясындағы ұлттық идеяның көрініс табуы қарастырылған. Ұлттық идеяның негізі ретінде елдік, халықтық идеялар айқындалып, олардың Бұқар, Үмбетей, Қожаберген жыраулар мен Шал ақын шығармашылығындағы ерекшелігі талданады. Жыраулар поэзиясынан көрініс беретін ұлт ұлықтаған мінездер, халықтың әр өкілінің бойына жарасымды жүріс-тұрыс нормасы, ұлттың өсемдікке деген көзқарасы сараланады. Толғаулардағы орда, хан, хандық обаздарын талдай келе жыраулар поэзиясы хандықты мығым етуге, халықты береке-бірлікке ұйыстыруға жұмсалатындығы анықталды.

Қожаберген жыраудың өз көзімен көріп бақылаған «Елім-ай» жырындағы жоңғар халқының ұлттық характері мен қазақ халқының мінездері салғастырыла қарастырылады. Жырдағы елдік идеяның бейнелену ерекшелігі сөз болады.

Түйін сөздер: жыраулар поэзиясы, ұлттық идея, ұлттық характер, интерпретация, қазақ халқының дүниетанымы, мінез-құлық нормалары, ұлттық рух.

Soltanaeva E.M.,
Sagyndykov N.B.,
Ospanova G.T.

The National idea in the poetry of zhyrau

In the article principles of an embodiment of national idea in the poetry of zhyrau are considered. It has been established, that the national idea is the precondition of national identity's origin. In the article features of its embodiment in works of Bukharzhyrau, Umbeteyzhyrau, Kozhabergenzhyrau and Shalakynare analysed. The great attention is given a problem of reflection of national character, ethical standards of behaviour of each member of a society, aesthetic views of people in the artistic works. On the basis of the analysis of the Horde, khan, state's images in the article it is proved, that the poetry of zhyrau has been directed on strengthening of the state, the unification of the country and the preservation of the people's unity.

In the article comparison of national character Dzhungars and Kazakhs on the material of Kozhabergenzhyrau's tale, which has participated in military actions and has described event of impacts with Dzhungars as the witness. The ideas of the patriotism received reflection in this work and closely intertwining national idea are considered.

Key words: the poetry of zhyrau, the national idea, national character, interpretation, outlook of Kazakh people, norm of behaviour, national spirit.

Солтанаева Е.М.,
Сағындықов Н.Б.,
Оспанова Г.Т.

Национальная идея в поэзии жырау

В статье рассматриваются принципы воплощения национальной идеи в поэзии жырау. Было установлено, что народная идея является предпосылкой зарождения национальной идентичности. В статье проанализированы особенности ее воплощения в произведениях Бухара жырау, Үмбетей жырау, Қожабергено жырау и Шала ақына. Особое внимание уделяется проблеме отражения в произведениях национального характера, этических норм поведения каждого члена общества, эстетических воззрений народа. На основе анализа образов Орды, хана, ханства в статье показывается, что поэзия жырау была направлена на укрепление ханства, на объединение страны и сохранение единства народа.

В работе проводится сопоставление национального характера джунгаров и казахов на материале сказания Қожабергено жырау «Елім-ай», участвовавшего в военных действиях и описавшего события столкновений с джунгарами как очевидец. Рассмотрены идеи патриотизма, получившие отражение в данном произведении и тесно переплетающиеся с национальной идеей.

Ключевые слова: поэзия жырау, национальная идея, национальный характер, интерпретация, мировоззрение казахского народа, нормы поведения, национальный дух.